

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАСВА

2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОГЕОГРАФІЯ**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 24 "Сфера обслуговування"

Спеціальність: 242 "Туризм"

Освітньо-професійна програма: "Туризм"

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Завідувач кафедри
(підпис)

(Олександр ТОПЧІЄВ)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП "Туризм"

(Віталій СИЧ)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Голова НМК _____ (підпис)

(Віталій СИЧ)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Завідувач кафедри
(підпис)

Олександр ГОРГІВЬ
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 2 годин – 60 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>24 "Сфера обслуговування"</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>242 "Туризм"</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u>	Нормативна	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		8-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		12 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		12 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		36 год.	год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни “Етногеографія та етнографічний туризм” полягає у формуванні у студентів знань в області етногеографії, розуміння етногеографічної структури світу як основи для розвитку етнографічного туризму, розкриття його можливостей серед інших видів туристичної діяльності.

Завдання:

- розглянути зміст і функції поняття "етнографічний туризм" та визначити його роль у рекреаційно-туристичній сфері;
- розглянути соціально-економічні аспекти етнографічного туризму;
- визначити місце та значення етнографічного туризму у розвитку економіки регіону;
- проаналізувати особливості організації та управління етнотуристичною діяльністю в Україні та світі;
- розглянути теорію і методологію формування та просування якісного етно-туристичного продукту на туристичному ринку;
- сформувати навички розробки та проведення турів з етнографічної тематики.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) загальних: K02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; K03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

б) спеціальних (фахових, предметних): K19. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів; K28. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці;

Очікувані результати навчання.

Програмні результати навчання: ПР14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття. ПР15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань. ПР16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- специфіку організації турів з етнографічною складовою, етнографічні реалії тієї чи іншої території
- сутність, класифікацію етнографічного туризму;
- формати етнографічних турів для різних цільових груп;
- методику організації етно-туристичної діяльності;
- географію етнографічного туризму.

вміти:

- використовувати знання, отримані для розробки та проведення етнографічних турів;
- працювати в команді, сприймати різноманітність і культурні відмінності, приймати соціальні і етичні зобов'язання;
- підготувати та організувати основні варіанти тематичних турів в сфері етнографічного туризму;
- просувати етно-туристичний продукт за допомогою різних маркетингових засобів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. "Теоретичні засади етногеографії та етногеографічна структура світу як основа для розвитку етнографічного туризму".

Тема 1. Теоретичні засади етногеографії. Поняття про етнос. Концепції етносу. Об'єкт та предмет етногеографії. Зв'язок етногеографії з етнологією. Визначення етносу. Розподіл етносів на типи з точки зору їхнього еволюційного розвитку. Структура етносу. Головні ознаки етносу. Сучасні концепції етносу – дифуніонізм та функціоналізм. Теорії етногенезу.

Тема 2. Етнічні процеси. Етнічна самоідентифікація. Фізико-географічні передумови виникнення етносів. Визначення поняття етнічна територія та етнічна межа. Співвідношення понять титульних, корінних народів та національних меншин. Етнічна самоідентифікація.

Тема 3. Класифікація етносів світу. Маркери, які застосовуються при визначенні етносів. Географічна класифікація етносу. Антропологічна класифікація. Сутність лінгвістичної класифікації народів світу. Мовні сім'ї, групи і підгрупи. Географія народів мовних сімей та їхніх груп. Географія етносів, мови яких не входять у жодну сім'ю. Расові відмінності. Історико-культурна класифікація етносів. Формування менталітету народу в залежності від природно-географічних умов та господарського укладу.

Тема 4. Етногеографічне районування України. Історія питання етногеографічного районування України. Сучасне бачення етногеографічних районів України. Етнографічні групи України (гуцули, лемки, бойки, поліщуки...) та характеристика визначних рис їхньої духовної і матеріальної культури.

Тема 5. Зміст і функції поняття "етнографічний туризм".

Історія виникнення етнографічного туризму. Визначення поняття "етнографічний туризм" та його основні цілі, завдання та функції. Місце і роль етнотуризму у рекреаційно-туристичній діяльності. Взаємозв'язок етнографічного туризму з іншими формами туризму. Види етнотуризму. Об'єкти етнографічного туризму.

Тема 6. Форми, типи і категорії етнографічного туризму

I) індустрія етнографічного туризму;

II) потенціал етнографічного туризму;

III) категорії етнографічних об'єктів і їх специфіка:

1) пам'ятники архітектури; 2) культові споруди; 3) традиційні житла; 4) поселення; 5) побутові об'єкти; 6) народні промисли і традиційних заняття; 7) етнографічні музеї, виставки, комплекси етнографічних предметів; 8) комплекси архітектурних або культових споруд

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	очна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб.	с. р.		л	п/с	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади етногеографії та етногеографічна структура світу як основа для розвитку етнографічного туризму.										
Тема 1. Теоретичні засади етногеографії. Поняття про етнос. Концепції етносу.	10	2	2	-	6					
Тема 2. Етнічні процеси та етнічна самоідентифікація	10	2	2	-	6					
Тема 3. Класифікація етносів світу	10	2	2	-	6					
Тема 4. Етногеографічне районування України.	10	2	2	-	6					
Тема 5. Зміст і функції поняття "етнографічний туризм".	10	2	2	-	6					
Тема 6. Форми, типи і категорії етнографічного туризму	10	2	2	--	6					
Усього годин	60	12	12	-	36					

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади етногеографії та етногеографічна структура світу як основа для розвитку етнографічного туризму.		
1	Сучасні концепції етносу – дифуніонізм та функціоналізм.	2
2	Історико-культурна класифікація етносів. Характеристика історико-етнографічних провінцій світу.	2
3	Етнорелігійні регіони світу	2
4	Поняття етнографічного туризму, історія його виникнення та взаємозв'язок з іншими видами туризму.	2
5	Ресурси для розвитку етнографічного туризму в світі та Україні. Потенціал та перспективи розвитку етнографічного туризму. Види та особливості розробки етнографічних турів. Методика розробки екскурсії етнографічної тематики	2
6	Особливості формування етнічних та етнографічних груп Одеського регіону. Музеї та культурні центри як основний репрезент етнічної культури Одещини.	2
	Разом	12

6. Теми практичних занять

Теми практичних занять не передбачені програмою

7. Теми лабораторних занять

У програмі лабораторні заняття не заплановані

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основні терміни в етнології та етногеографії. Скласти схему. Наукові школи та методологічні напрями дослідження в етнографії. Скласти конспект	6
2.	Досвід організації етнотуристичної діяльності на прикладі однієї з країн ЄС. Скласти конспект. Історія розвитку етнотуризму в Україні. Скласти конспект	6
3.	Характеристика етнографічних груп та ресурсів для розвитку етнотуризму в Карпатському регіоні. Підготувати реферат	6
4.	Характеристика етнографічних груп та ресурсів для розвитку етнотуризму в Причорноморському регіоні. Підготувати реферат	6
5.	Характеристика етнографічних груп та ресурсів для розвитку етнотуризму в Подільському регіоні. Підготувати реферат	6
6.	Характеристика ресурсної бази для розвитку етнографічного туризму в Україні. Підготувати реферат	6
	Разом	36

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням наочних засобів, презентації, самостійна робота, розрахункове домашнє завдання, опрацювання нового матеріалу, самостійне опрацювання нового матеріалу, в т.ч. із застосуванням Інтернет-ресурсів.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - залік. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі

	поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Визначення поняття "етнос". Головні ознаки етносу.
2. Основні класифікаційні принципи етносів в науці.

3. Основні історико-етнографічні регіони світу та основні риси культури населення регіонів.
4. Теорії етногенезу.
5. Етнічні процеси
6. Історико-культурна класифікація етносів. Характеристика історико-етнографічних провінцій світу.
7. Лінгвістична класифікація етносів.
8. Етнографічне районування України.
9. Дайте характеристику етнографічних груп та ресурсів для розвитку етнотуризму в Карпатському регіоні.
10. Дайте характеристику етнографічних груп та ресурсів для розвитку етнотуризму в Причорноморському регіоні.
11. Дайте характеристику етнографічних груп та ресурсів для розвитку етнотуризму в Подільському регіоні.
12. Дайте характеристику ресурсної бази для розвитку етнографічного туризму в Україні.
13. Співвідношення понять титульних, корінних народів та національних меншин.
14. Категорії етнографічних об'єктів і їх специфіка.
15. Види етнотуризму. Об'єкти етнографічного туризму.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль						Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма та силабус навчальної дисципліни; опорні конспекти лекцій; мультимедійні презентації; плани практичних занять; навчально-методичні матеріали та питання для поточного і підсумкового контролю; ілюстративні матеріали (карти, схеми, рисунки).

14. Рекомендована література **Основні рекомендовані джерела**

1. Дністрянський М. С. Етногеографія України: навч. посіб. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів : ЛНУ, 2008. 230 с
2. Етнографія України: Навч. посібн. / За ред. проф. С.А.Макарчука. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Львів: Світ, 2004. 520 с.
3. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія. Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
4. Коломієць К. В., Яворська В.В., Сич В.А. Територіальна організація туристично-рекреаційної діяльності регіону Українського Причорномор'я : монографія. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. 290 с.
5. Сич В.А., Яворська В.В., Коломієць К. В. Основи екологічного туризму. 2-е видання доповнене. Навчальний посібник. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2018. 240 с.
6. Культура і побут населення України / За ред. В.І.Наулка. К.: Либідь, 1993. 288 с.
5. Любіцева О.О., Мезенцев К.В., Павлов С.В. Географія релігій. Навч. посіб. К.: АртЕк, 1998. 504 с.
7. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України: навч. посіб. / Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. К. : Альтерпрес, 2007. 369 с.
8. Макарчук С. А. Етнічна історія України: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 471с.
9. Покоloodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с.

Додаткові рекомендовані джерела

1. Пазенок В.С. Філософія туризму: навч. посіб. К. : Кондор, 2004. 268 с.
2. Сич В. А., Коломієць К. В. Транс'європейська мережа туристичних пішохідних маршрутів. Географія та туризм. Київ: Київський національний університет ім. Т.Г.Шевченка, 2017 р. Вип. 40. С.18-28.
3. Топчієв О. Г., Коломієць К. В., Сич В. А., Яворська В. В. Структурування рекреаційно-туристичного потенціалу на засадах географічного середовища: Монографія. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А. С., 2020. 300 с.
4. Топчієв О. Г., Сич В. А., Яворська В. В., Коломієць К. В. Населення як невід'ємна складова рекреаційно-туристичного потенціалу // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. 2021. №2 (вип. 51). С. 101-108.
5. Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки. Навчальний посібник ; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. – Одеса : Бондаренко М.О., 2022. 280 с.
6. Чагайда І. М. Екскурсознавство: навч. посібник. Київ : Кондор, 2004. 204 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Головне управління статистики в Одеській області <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
2. Державна служба статистики <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Книги та статті з етнографії <http://etno.uaweb.org/>
4. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.onu.edu.ua/>
5. Одеська державна наукова бібліотека ім. М.Горького [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ognb.odessa.ua/>
6. Офіційний сайт Світової спадщини ЮНЕСКО – Режим доступу : <http://whc.unesco.org/>